

ESPANYA ES POSA DE MODA

Sota l'ombra de l'imperi

Les darreres setmanes, els mitjans de comunicació de tot l'estat s'han fet ressò d'un munt d'activitats relacionades amb el pròxim «V Centenario del Descubrimiento de América». L'estratègia exterior espanyola és ara la de refer —culturalment— l'imperi.

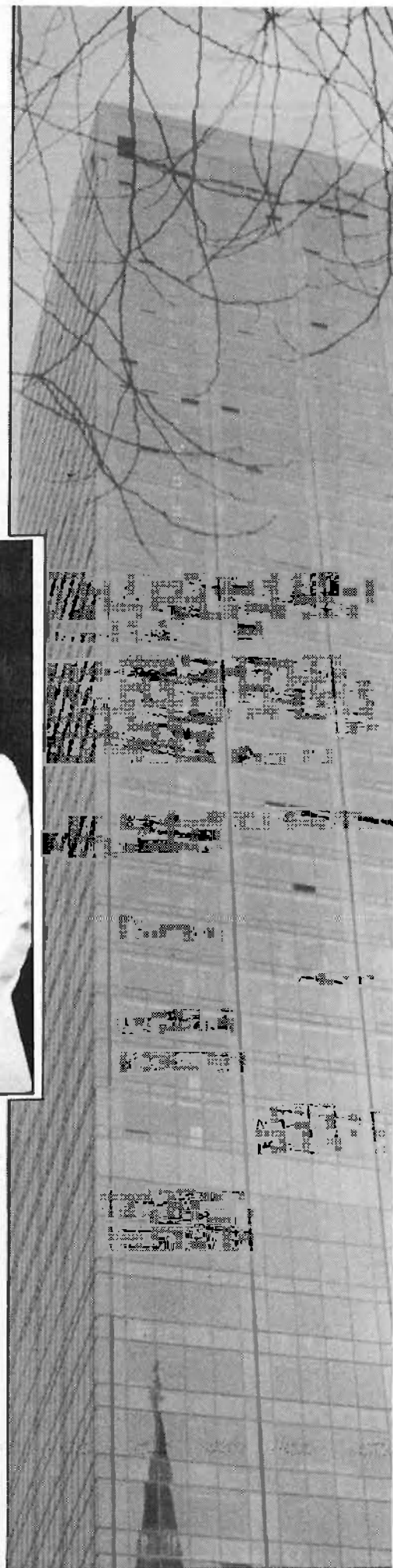
El recent viatge dels monarques espanyols a les zones d'influència hispana dels EUA no ha estat «aprofitat», a parer dels mitjans de comunicació estatals.

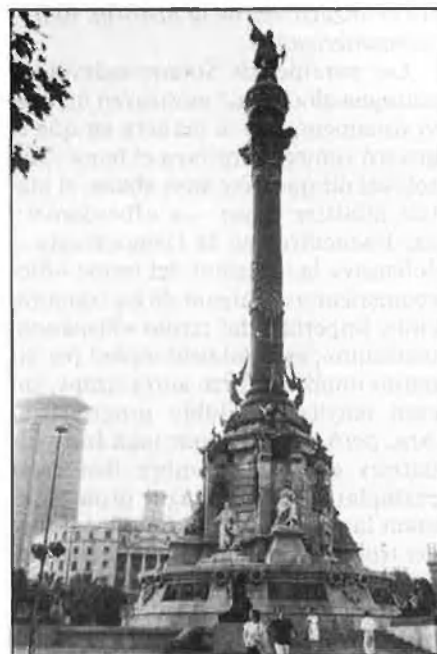
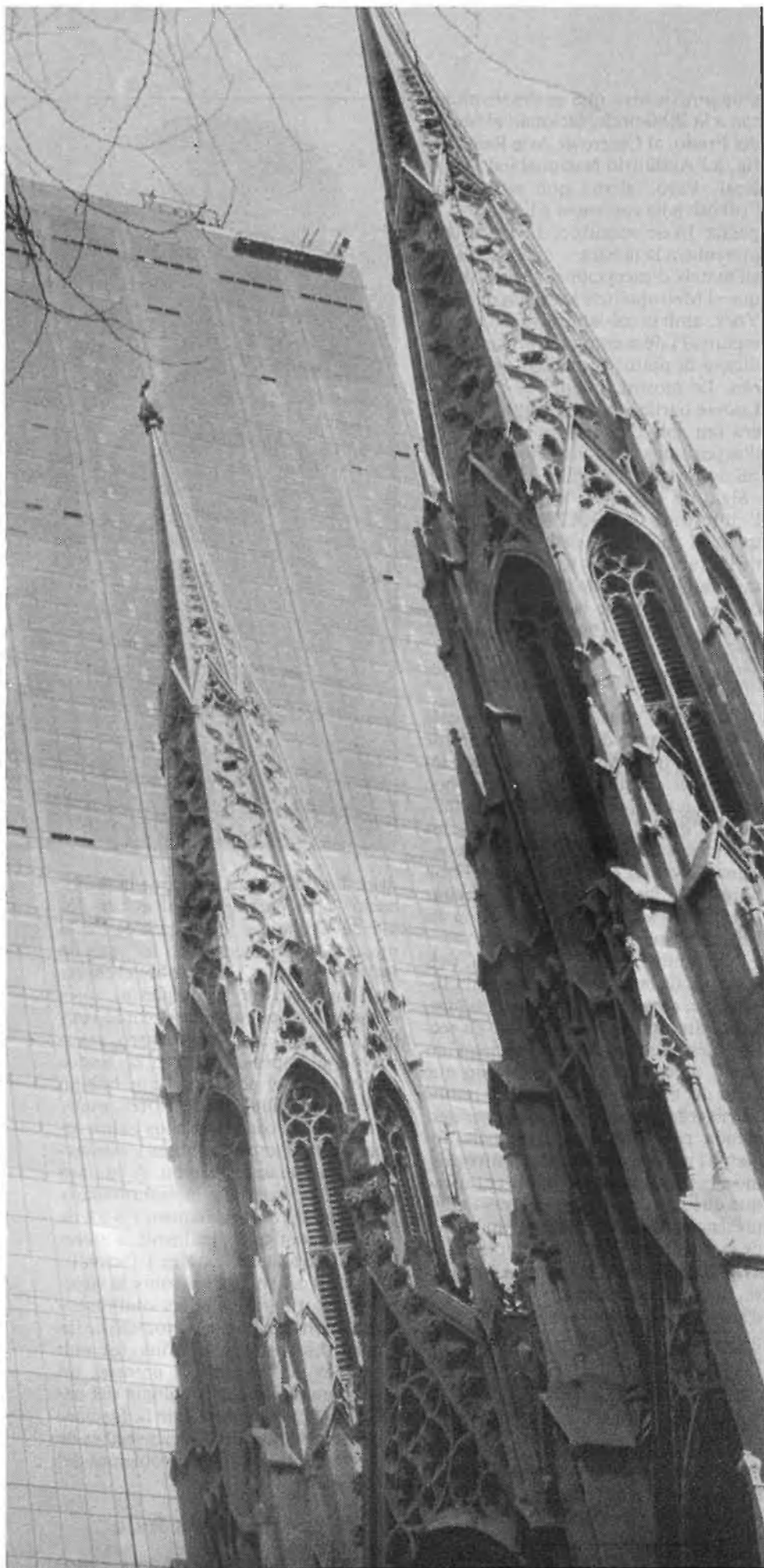
Ramon Aymerich

Com vendre Espanya? Vet ací una de les obsessions més pregonas del PSOE des que aquest arribà al govern, l'octubre del 1982. Una preocupació ben legítima si es té present que, avui dia, els estats i els països es consumeixen com una mercaderia més i que, a banda del pes específic que cada país pugui tenir dins el context internacional, allò que també compta és el producte, Espanya, que, com Julio Iglesias o Paco Rabanne, necessita de la publicitat i el *marketing*. Com la Pantoja o els Doble Buble, pot estar de moda, o anar a parar a les rebaixes dels grans magatzems. Podria semblar una

anècdota, però els esforços que des de l'aparell de l'estat s'esmercen en aquesta tasca ens diuen ben bé el contrari.

Antecedents, no en falten. A l'anterior legislatura, un dels principals cavalls de batalla de la projecció espanyola a l'exterior va ser el de la capitalitat cultural de Madrid, alhora que la de reivindicar el fenomen de la *movida* com a paradigma del ressorgiment de la cultura espanyola —tal com ho definí el setmanari americà *Newsweek*. Tanmateix, les contradiccions que dormien en una operació d'aquest tipus —i que van esclatar en la difícil homologació i coherència d'una mostra com Europalia, celebrada el setembre del 1985 a Bèlgica— van obligar els joves governants espanyols a apostar sobre

Present i passat del nou continent. A la dreta, una «ocasió»: l'Olimpiada.

segur. La seguretat de la nova aposta exterior espanyola, la definí el ministre de Cultura, Javier Solana, al setembre del 1986 en una intervenció davant del Congrés dels Diputats que acabava així: «Senorías, mis últimas palabras son para una cita histórica: 1992».

«El V Centenario del Descubrimiento de América va a movilizar todas las voluntades, las de las Administraciones Públicas y las de las instituciones privadas. (...) Senorías, 1992 es una convocatoria que obliga a estar a la altura de las circunstancias, es decir, a la altura de nuestro grandioso pasado. La creatividad española y nuestra capacidad de organización deberán dar sus mejores frutos en la fecha que cumple su V Centenario *una de las mayo-*

res civilizaciones de la historia: la hispanoamericana».

Les paraules de Solana esdevenien consigna alhora que mostraven un canvi fonamental en la manera en què el govern central abordava el tema. Tan sols cal dir que, tres anys abans, el mateix ministre Boyer —a «Iberoamèrica, Encuentros en la Democracia»— defensava la idoneïtat del terme «iberoamericano», enfront de les connotacions imperials del terme «hispanoamericano», especialment molest per als països implicats. Eren altres temps, encara tenyits del dubte progressista. Ara, però, la *hispanitat* juga fort. Els darrers dies de setembre han estat exemplars. N'hi ha hagut prou ensuamant la proximitat del fatídic octubre per trobar-se, de sobte, amb un desplegament institucional impressionant i aclaparador que afecta des de la cultura fins a la diplomàcia. Falten cinc anys encara per a la commemoració del «V Centenario del Descubrimiento» i, per a alguns, sembla que ja hi siguem.

12 d'octubre, festa nacional

Ha obert el foc el Congrés de Diputats que, recentment, i amb l'única oposició d'Izquierda Unida —i també la sorprenent conformitat del grup convergent—, declarava el 12 d'octubre, aniversari del descobriment d'Amèrica, com a Festa Nacional d'Espanya. Per si de cas quedaven dubtes a algú de les raons que justifiquen l'elecció, Virgilio Zapatero s'ha cuidat d'aclarir-ho: «Simbolitza l'efemèride històrica en què Espanya, a punt de concloure un procés de construcció de l'estat a partir de la pluralitat cultural i política, i aconseguida la integració dels seus regnes en una mateixa monarquia, va iniciar un període de projecció lingüística i cultural més enllà dels límits europeus».

Espanya, esperonada per l'elecció de Barcelona com a seu dels Jocs Olímpics del 92, pensa en futur, i ho fa de manera força curiosa: rehabilitant el passat. La política d'imatge pot ser discutible, però té una fita precisa: reconstruir —culturalment, és clar— l'imperi. Tan sols així s'entenen paraules com les del Duque de Alba, Jesús Aguirre, que en la presentació d'uns recentment publicats facsímils colombins reivindicava l'altra mítica de la figura de Cristòfor Colóm. O la celebrada troballa, davant les costes gallegues, de restes del que van ser vaixells de guerra de l'Armada Invencible de Felip II.

El projecte, d'ací a cinc anys vista, inclou programes específicament «his-

panoamericans» que es desenvoluparan a la Biblioteca Nacional, al Museo del Prado, al Centro de Arte Reina Sofía, a l'Auditorio Nacional i al Teatro Real. Però, abans que altra cosa, l'ofensiva ha començat a l'exterior. El passat 16 de setembre, Javier Solana presentava la mostra —qualificada per ell mateix d'excel·lent i irrepetible— que el Metropolitan Museum de Nova York, amb la col·laboració del govern espanyol i dues empreses privades, dedicava al pintor Francisco de Zurbarán. La mostra, que ha de viatjar al Louvre parisenc i finalment a Madrid, era tan sols l'inici d'una llarga sèrie d'exposicions itinerants, entre les quals cal destacar la d'un altre exponent del «Siglo de Oro», Velázquez, i les de l'«il·lustrat» Goya. A l'acte de presentació, al qual han assistit personalitats de l'altura de Henry Kissinger, no faltava tampoc un dels altres «ambaixadors» oficinosos de la hispanitat recuperada, el tenor Plácido Domingo.

També la diplomàcia

Si algú ha pensat, unes ratlles més amunt, que això de trobar les restes de l'Armada Invencible és cosa d'anecdota, se li pot assegurar que va ben errat. La recuperació del gloriós passat de l'imperi és tasca que afecta fins i tot el cos diplomàtic, que té la consigna de vetllar constantment pel bon nom de la història espanyola i evitar que tornin a circular els «tòpics» de l'Espanya negra i inquisitorial.

La commemoració, a Londres, dels 400 anys de la desfeta de l'Armada Invencible, davant les costes britàniques, ha suscitat força polèmica entre els sectors més nacionalistes de la societat anglesa, especialment per la revisió que es fa del mite de Drake —com també considerar que la Invencible va ser derrotada pels *elementos* i no pels anglesos i pel que ells jutgen d'entreguisme a la versió espanyola. Entreguisme que queda palès —al seu parer— en la presència, al si del comitè organitzador de la mostra, de l'ambaixador d'Espanya, José Joaquín Puig de la Bellacasa, al qual els organitzadors van haver d'assegurar que, per una vegada —són paraules textuales—, es faria honor a la veritat històrica.

Més complicades han estat, però, les gestions d'Eduardo Foncillas, ambaixador a l'RFA. Així, en una mostra itinerant titulada «Oro y Poder», centrada en l'art precolombí i la colonització espanyola del nou continent, l'home va haver d'amenaçar amb la retirada de l'exposició, elaborada a partir dels fons cedits pel Museo de América de Ma-

drid. La raó no era altra que la publicació —per part de l'Institut Etnològic de Colònia— d'un catàleg de la mostra on es refermaven les tesis de Bartolomé de las Casas sobre el caràcter sanguinari de la conquesta.

Paràgrafs com «hombres como Hernán Cortés y Francisco Pizarro, seguros de su superioridad, enfebrecidos por el oro y el poder, del que habian carecido en tiempos anteriores, esclavizaron en su conquista a los indios infieles, destruyeron sus obras y asesinaron a los que se resistieron. A su paso dejaron la miseria y la enfermedad» provocaren l'enfurismament i la ira de l'ambaixador que, finalment, aconseguí la retirada del catàleg i l'assentiment dels organitzadors sobre la superació historiogràfica de les «dubtoses» afirmacions del pobre Bartolomé de las Casas, ¡La cosa acabaria fins i tot amb disculpes per part de la premsa, on s'arribà a dir que la ideologia del catàleg no era altra cosa que la fascinació internacionalista de certs sectors de la societat alemanya pel problema del tercer món!

La visita dels Reis

La voluntat d'germanament cultu-

Pensar en futur rehabilitant el passat: 12 d'octubre, Festa Nacional d'Espanya, o la reconstrucció de l'imperi.

na y Cataluna son Espana y porque la celebración supone una proyección internacional de nuestro país».

Tanmateix, les aportacions barcelonines a l'afer s'han caracteritzat per una encomiable timidesa, alhora que busquen un to clarament distanciat de la litúrgia del passat. Així, Antoni Miralda, artista terrassenc fincat a Nova York, aconseguí vendre la brillant idea de casar l'estàtua de la Llibertat amb el monument a Colom, com a prova feient i terriblement moderna d'aquest «encuentro entre culturas». Miralda començà la seva tasca amb força empenya, fins al punt d'haver aconseguit implicar Edward Koch, alcalde de Nova York, a muntar una insòlita parada nupcial on els anells de prometença no eren altra cosa que immenses estructures fetes a partir de llaunes de Coca-Cola. Aconseguí també que la indústria vallesana posés fil sobre agulla en l'elaboració d'uns enagos i unes mitges com a present de Colom a la «Liberty». La pròxima etapa —que havia de culminar amb el casament dels nòvios a Las Vegas, transmès per televisió via satèl·lit i amb un viatge de nocces que incloïa tots els països de l'Amèrica del Sud consistia en l'anomenat «Import-Export Banquet».

Banquet que havia de tenir lloc al Prat, sobre les ales d'un avió —amb manges de diversa procedència— i amb la presència de dotze parelles de representants dels països sud-americans, com també de dotze parelles més, representants de les *regiones* espanyoles, símbol incontestable, tornem-hi, de l'encontre de cultures. No sabem si han estat les dimensions de l'improbable banquet, o un oblit més que assenyat de l'Ajuntament, el que ha provocat la no inclusió de l'acte en les Festes de la Mercè, i el seu ajornament fins a dates desconegudes, amb l'evident desconcert de Miralda.

Per si no n'hi havia prou, l'acolliment internacional de la cançó «Barcelona», magnífica composició feta en honor del pròxim esdeveniment olímpic, no deixa de ser una incògnita per desvetllar. De moment, però, la crítica del país, i especialment la crítica de roc, ha deixat el tema pel terra tot demanant-se de qui ha estat la brillant idea d'agermanar el bon saber fer d'una senyorassa com la Caballé amb un heroi d'opereta —mai millor dit— com el senyor Freddy Mercuri, que amb prou feines aconseguí fer-se sentir, tot i que la Caballé actuà a mig gas. □

ral entre Espanya i «Hispanoamérica», lluny ja de tota vel·leïtat impositiva, ha estat confirmada per la visita realitzada els darrers dies pels reis d'Espanya als estats del sud dels EUA, on la presència «hispana» és ben notable. Així, els reis hauran visitat El Alamo, han inaugurat estàtues commemoratives de personatges com Carles III o Núñez de Vaca, hem assistit a exhibicions deliciosament anacròniques com les dels «Granaderos de Gálvez», i hem passejat en barca a ritme de *mariachis*. Tanmateix, les cròniques dels periodistes encarregats de seguir el viatge reial suggereixen que, posats a vendre el producte, caldrà obrar amb més cautela del que es podia pensar. Perquè, entre altres coses, cal dir que l'interès popular suscitat per la presència dels monarques ha estat ben tebi, si ens hem de refiar dels milers de *chicanos* que han obviat olímpicament la presència dels monarques.

Qui sí que haurà rendibilitzat el viatge hauran estat els joves polítics «hispanos», bons coneixedors del *marketing* polític, cas de l'alcalde de San Antonio, Gabriel Cisneros. O fins i tot d'*anglos* encisadorament oportunistes, com és el cas de l'actor Clint East-

wood, alcalde de Carmel que —tot i afirmar encara que Mallorca es troba a la vora de l'Índia— no dubten a arrambar-se als reis a l'hora de la fotografia. I és que per als habitants del gegant del nord —fins i tot per als que fa tot just cinc anys encara militaven d'*espaldas mojadas*— la presència dels monarques pot esdevenir una prova més de l'exotisme europeu. Però tenen molt clar que, de mare, només n'hi ha una i que, posats a demostrar qui és capaç de fer bons productes, en tenen prou airejant el gran èxit que, a tot el món, té la darrera versió de «La Bamba», obra i gràcia d'un grup de *chicanos* anomenats Los Lobos i amb el *spanGLISH* com a bandera.

Ara també «Barcelona!»

La coincidència de l'esperada efemèride colombina amb la celebració dels Jocs Olímpics del 92 a Barcelona, ha obligat, d'altra banda, que la capital catalana participés en les activitats relacionades amb el tema. Altrament, tal com quedava clar en una editorial del madrileny *Ya*: «Muchos se preguntan si el beneficio de los Juegos no va a ser un beneficio exclusivo de Barcelona. Lo es ya de Espana, porque Barcelo-